

L'*escarot* despectiu-diminutiu d'*esquera* 'porció de tropa' dona lloc al verb *escarotar-se* val., que pot marcar simplement la dispersió de tropa en grups més o menys dispersos, o bé el brogit i cridèria d'una tropa en la barreja del combat: «fer-se a escarots», maestr., i *anar escarotat* «dessipar», *ibid.* (GaGirona, *Voc.*, com a propi també de la PnaCast. i de Val.: «la escorta --- ignorant se agrupa / a retraguarda, eixint-se'n del camí, / i esbarrant-se els cavalls, tots se *escaroten* / ---» (*Seidia*, 145, «dispersarse en escarots», 280).¹⁰ Giner i March (1956; «El Camí», 14-iv-34, i cf. *DAG.*) defineix *escarotar-se* com a aplicat a gallines, ocells: «la lloca, quan s'acosta algú al joquer o cove, picoteja i s'*escarota*», quasi equivalent de 's'estarrufa, s'aúrta'; pot estendre's a l'ús transitiu o causatiu: «l'animal --- s'ha quedat apegat a les palles --- un crit, que *escarota* els altres mussols ---», Vicent Segarra (*BSCC* xvi, 119).

El camí semàntic és semblant al seguit per *esvalotar-se/avalotar-se/avalotar*, que tant com 'amotinar, alçar en tropa armada' és *esvalotar-se* 'esverar-se' i 'mourre xivarri', i del verb s'extrau un postverbal *escarot* sinònim justament de 'xivarri, remor forta': «juguen i treballen tots els infants sense *escarot*, amb silenci», E. Soler i Godes («El Camí», 2-ix-33). A Mallorca aquest significat apareix en el primitiu *esquera* 'enrenou, gatzara, estrèpit', que justament no és rar aplicat al d'escamots d'animals: «belar de mèn fent *esquera* / i un nigul de polseguera / i dringar de picarols», Bart. Guasp (*IdOr.* ix, 66), però també: «no seran tot berbes l'*esquera* que mourem a favor de la causa santa de la --- llengua catalana», AMAlcover (*BDLC* vii, 84); mot del qual van tractar Spitzer (*LexikK*, 53) i el mateix Alcover, observant que *fer esquera* no és 'fer ois' sinó 'mourre brogit' (*BDLC* vii, 93, 119); també mall. *esquer* (*aské*, *BDLC* vii, 93, però cap relació amb *ESCARAFALL*).

Quant a *esqueras* 'criar, acampar' un ocell fins a sortir del niu i poder volar, criar una criatura, 'acampar un malalt' (B. Urg. JBXuriguera; Flamicell, Violant, *BCEC* xlv, 285; Vall d'Assua, 1959), també pot haver rebut alguna influència d'això (pels vols o esbarts que formen els ocells esquerats) però és principalment un derivat d'*esquer* i ja n'he parlat a *ESCA*.

¹ Una és de la «preparació» de Dante en llenguatge xampurrat per Febrer, que no pretengué escriure-la en català; l'altre és un calc del text italià de la *Fiammettà*. — ² Apareix en la toponímia («les *Esqueres* de l'Inglaw», p. ex. a la Baixa Cerdanya, 1935), però és un altre mot, per *Les Queres* de *QUER* 'penya'.

Esquerballar, esquerbella, V. clivella

ESQUERDA, 'obertura longitudinal a terra, en un mur o altre cos dur', dialectalment 'estella llarga i prima de fusta o pedra', sentit que també és antic: mot comú amb el fr. ant. *escherde* 'esquerdill, estelleta', més tard alterat en *écharde*, però es conserva amb e en molts parlars del Nord de França i en algun d'oc-

cità: mot d'origen germànic, probablement pres del fràncic *SKĒRDA 'osca', 'esquerda', 'clivella', cf. a-al. mj. i mod. *scharte*, b-al. i neerl. mitjans *skard*, id., frisó ant. *skerd*, ags. *sceard* (avui angl. dial. *sherd* o *sbard*) 'esclètxa', 'test de terrissa rompuda', esc. ant. *skarð* 'osca, esclètxa': mots derivats d'un antic participi del germ. comú SKĒRAN 'tallar, migpartir, destrelejar', 'xollar'. □ 1.ª doc.: Llull; com a nom de lloc 1293, i l'adjectiu *quer esquerdós* ja 1193.

En un passatge de Llull es parla dels *troncs e les esquerdes e l'escortxa* de la creu que es clavaven en la carn de Crist; en la *Cròn.* del Cerimoniós: «feren acostar a la dita nau nostra la major nau d'aquelles del dit rey de Castella, ab un trabuc que hagueren fet en la popa per tirar contra la nostra nau; e la nostra nau desparà una bombarda e --- ferí en l'arbre de la nau castellana e-n levà una gran *squerda* e-y deguastà alguna gent» (iv, § 344, ed. Pagès, 353.21). En aquestes dues cites es tracta de l'acc. 'esquerdill, estella de fusta'.

L'altra, la dominant en la llengua literària i, almenys avui, en la major part del domini, i general en el català central, és la que trobem en altres dades no menys antigues; més, si prenem en consideració el nom de lloc «in cher *escherdós*», a. 1193, «in cher *esquerdós*», a. 1195, que l'*InvLC* documenta ja en dues escriptures rosselloneses del S. xiii: es tracta evidentment d'un penyal amb grans esquerdes.

Acc. tan difosa en topònims, de llocs molt coneguts, com les grans *Esqueres del Papiol*, enormes si bé estretes esclètxes badades en la penya damunt el Llobregat entre Montserrat i Barcelona. A tocar de la nostra frontera lingüística, el gran camí travessa la carena de les Corberes pel *Coll de l'Esquerda*, en havent passat el poble de *L'Esquerda* (4 km. SE. de Sant Pau de Fenollet), i és clar que el significat és *esquerda* amb un sentit d'"osca estreta"; ara bé el poble és citat «de la *Squerda*» l'any 1395, i un senyor d'allà és *Petri Puyol de Squerda* esmentat l'any 1293.¹ No són menys renomades les *Esqueres de Rojà*, gran trajecte de carena esqueixalada i penyalosa entre el Canigó i les Fonts del Tec, que veig anomenat *Las Squerdes* i *Les Esqueres de Rojà* en dos passatges del doc. privat de 1562, d'afrontacions o «rodalia» de Pi de Conflent, que em copia in extenso Mn. Julià Pascual de Camprodon (1976, cf. *EntreDL* ii, 68). Veg. encara, sobre *esquerd*, infra.

No podem dubtar que es refereix també a aquesta acc. el Dicc. de Rims de Jacme Marc, de 1371, en explicar el verb i el substantiu *esquerda*, present, i *esquerda f.*, com «cell que estella» i «ço que talla» respectivament, o sigui 'l'entalla o osca que bada o parteix una fusta' (§ 1727, i acoblant-los en rima d'e oberta amb *perda*, § 223).²

El nostre mot ha estat viu en el català de tots els temps i continua viu en tots els dialectes; *AlcM* el localitza pertot, menys en el País Val., però no és perquè allà no hi sigui sinó perquè hi ha sofert alguna modificació de poc abast; en el Nord, com en el Princ.: *Les eskêrdes* partida rocosa vora el Bergantes a Sorita,